

۱ ۳ ۳. ۱ ۶

صاحب و مدیر مسئول : ع . اشرف ارباب

207-28 sub

منحصر آ کلامادن ، دیکله مەدن تقلیده !
 کیم مساعیسنی بر غایه واردیدی ، هانی ؟
 کوسترک پایه تحقیقه تعالی ایدەنی ؟
 نظریاته بوغولمقله کچن عمره یازیق !
 عملی قیمتیدر قیمتی ۷ مەك آرتیق .
 بو حقیقتلری لکن کیم اوقور ، کیم دیکلر !
 یتیشن زوبه لک هپسی بش اون سوز بللر ،
 دوشونور دینی نصل بیقمالی بونلرله دییه ..
 بویله بر مقصد ایچون چوق بیله اعدادیه !
 مابعدی کله جک هفته به
 محمد عاکف

تربیه و تعلیم

تعلیم و تربیه ده مکتبلر

علموا اولادکم لزمان غیر زمانکم
 فانهم خلقوا لزمان غیر زمانکم
 [حضرت علی]

بر ملتی تشکیل ایدە جک معشرلر آره سنده اولادلرینک تعلیم و تربیه سنه اعتنا ایدە بیله جک ، اوللری یاشایه جقلری دوره کوره یتشدیره جک عائله لک عددی بالنسبه پک محدوددر .
 بالخاصه بزم مملکت مزده وظائفنی بحق تقدیر ایتمش ویا ایتدیکی حالده سعه مالیه سی ایجاب ایدن تعلیم و تربیه نی ویره بیلمکه مساعد بولنش عائله لک مقداری اقایتی تشکیل ایدە جک بر راده ده در .
 هیئت اجتماعیه و حکومتک استنادکاهی اولان کتله نی زنده و منور بر حالده یتشدیرمک حکومتلرک اهمیت وظائفدن برینی تشکیل ایدە حکومت صرف کنسیدی منفعتی ، کنسینک تأمین رفاه و شوکتی ایچون اطفال مملکتک تنویر فکری سنه ، تربیه بدنی سنه اعتنا ایتمه مجبوردر . بو مجبوریتی تقدیر ، بو حق ایفاده تافال و تکاسل کوسترن بر حکومت بقادن زیاده انقراض پشنده قوشمقده اولدیغنی کندی حرکتیه اثبات ایتمش اولور .

بو مهم دقیقه نی جدأ تقدیر ایدن حکومتلر ، معارف تشکیلاننده اساس اوله رق دارالمعلمین لرله تدریسات ابتدائیه نی نظر اعتنایه المشلر معلم صفتیه بحق مستحق ذوات یتشدیرلمسنه اعتنا کوسترملرددر .
 ممالک فربه ده تحصیل ابتدائینک - بزده اولدیغنی کبی دکل - حقیقه صیقی بر مجبوریست آلتیه آلتیه سایه سنده درکه بوکون اورالرده تعلیم و تربیه کورمه مش افرادک مقداری یوق دینیه جک بر راده به تنزل ایتشددر .
 اسویچره کبی مسعود براقلیم ایله بلغارستان کبی ده دون رهقه حا کیمزدن قورنلش اولان فعال و یاشامغه مستحق بر مملکتک معارف خصوصنده کی حیرت بخش ترقیلری بحق یوزیمی قیزارتمه لیدر .

اسویچره ده هر هانکی بر کوبه کیدلسه ، شهرلرمزدن دهه محترم و دهه مکمل مبانی ایله مزین اولان قریه نک اک هوادار واک دلربا مواقفنده بر احتشام و غرور یوکسه ان بر ویا متعدد کاشانه دلربا نظره چاربار . بوسالرک نه اولدیغنی سؤال ایتمه لزوم یوقدره . اورالری نسل آتی نی آغوش شفقت و عرفاننده پرورشیاپ کال ایدە جک برر دارالعلم ، برر مکتب فضیلتدر . کویک کرک ارکک کرک قیز بوتون چو جوقلری بو مکتبلره دوامه مجبوردر .
 بو طالعی یاوروجقلر تحصیل و تربیه لرینی په داغوزی فتنه واقف اک مقتدر معلملرک درس - خانه عرفاننده اکال ایدنجیه قدر بالجمله لوازمات تدریسیه لری مجاناً حکومت طرفندن تدارک ایدیلیر .
 حکومت بوکنجیلرک حیات مستقبه لرینی ده نظر اعتباره آلتی اونوتمز :

حکومت بو جوجقلره ، تحصیل ابتدائی نی (بزده نظرأ ابتدائی ورشدی تحصیلی) اکال ایله ساحه معیشته آتلقلری زمان بوش زمانلرنده تنویر دماغیلرینه خادم اوله جق آچق یازلمش بر جوقده کتاب هدیه ایدر . بو کتابلر آره سنده مطلقاً وظائف مدنیه ، وظائف وطنیه ، وظائف عائلیه دأثر قیمتدار کتابلر بولمجه نی کبی برده دیکسیونر موجود اولمق شرط اساسیدر .

اسویچره ده بولندیغماننده مملکتتمزک اکابرندن بذات برای سیاحت اورایه کلشیدی . برترزه اجراسنی آرزو ایتمش اولدقلرندن الکتریقی تراموایله (بزده هنوز پایتخت ده بیله کورلمی نصیب اولمیان بوکبی شیلر اومسعود مملکتلرک کویلرینه قدر تعمم ایتمشدی) جوار کویلردن برینه کیدلمشدی . کوبه کیررکن صحی ، دلربا خانلر آره سنده و قریه نک اک کوزل واک شرفلی بر محله انشا ایدلمش بر بناء ، جناح حمایه و شفقتی بوتون کوی اوزرینه آچمش کبی پرشان و اعتلا نظر لرمزی اوقشامغه باشلامشدی . او ذات بوبنانک نه اولدیغنی سؤال ایتمش « مکتب » جوانی آلتج شاشلامشدی .

نوهت ، عثمانلی دولتکک آنجق برولایتی قدر جسامتی حائز اولان بومملکتک هر قصبه سنده یوکسه ان دارالفنونلر ، ژیمناسلر ، تجارت و صناعت مکتبلرندن باشقه هر کوبنده ده یکانه دار الفنونمزدن دهه محترم . دهه مزین و عصرک ترقیات اخیره سنه کوره انشا ایدلمش بر ویا بر قاچ ابتدائی مکتبی وارددر .

نه مسعود مملکت ! نه طالعی چو جوقلر ! ...

تعلیم و تربیه ده حکومتک بالواسطه بر حق تأثیری اولمسی مکاتب عمومی ده چو جقلرک دهه اساسلی و دهه ای تربیه آله ییلملرینی تأمین ایدە بیلیرمی ؟ تعبیر دیکرله بر چو جوغک خصوصی بر تحصیل کورمه سی ویا مکاتب عمومی دن برنده اکال تحصیل ایتسی ، شقلرندن عجبا هانکیسی دهه زیاده انکشاف فیکرپسنی تأمین و چو جوغی متین بر سجه صاحبی یاپار ؟

مساعد اوله میان غیر صحنی برینانک ایچنه برسوری معصوملری کوندره رک هنوز کوربه اولان دماغ و بدنلرینی تخریب ایتمکی کیسهه توصیه ایده من .

ارباب فلسفه دن زان ژاق روسسو (Rousseau) و لوق (Locke) کبی ذوات تربیه خصوصیه یی مکتبلره ترجیح اییدیور . لرسه ده بز ، منتظم مکتبلر و وظیفه شناس معلملر بولندیغی تقریرده چوجوغلک بر مکتبه کونده رلسنک هر حالده دهها زیاده فائده بخش اوله جفی ادعاسنده اصرار ایده چکنز .

اساساً هر پدرک قوه مالیه سی خصوصی معلملر تدارکنه مساعد دکلدر . مقتدر و وظیفه شناس بر معلم جزئی بر اجرتله خصوصی اوله رق خدمت تدریسیه یی قبوله یناشمنز . فضله پاره ویرمکده هر پدرک کیسهه سی مساعد اولمز . ایشته بوکبی اسباب سائقه سیله درکه اکثریت چوجوغلرینی بر مکتبه کوندرمک مجبور یقنده درلر .

جمعیت بشریه یه قارشی بر غیظ ابدی ، بر انفعال سکونت ناپذیر پرورده ایدن نه میل (Emile) مؤلفی ، چوجوغلرده کی تمایلات نجییه فطریه نك سوسیه ته حیاتیله مختل اولدیغنه قانعدر . روسسو چوجوغلرک ممکن اولدیغی قدر محیط و سوسیه ته نك تاثیراتندن مصون قالمیرینه اعتنا ایلمسی لزومی توصیه اییدیور . روسسو وسط محیطی و هیئت اجتماعیه نك کنج و معصوم چوجوغلر اوزرینه اجرا ایده چکلری تأثیراتی دائمی تهله کدار کوربیور . دییورکه : چوجوغلرده فطری اولان هر شی اییدر ، مکملدر . فقط فطری اولان تمایلات حسنه تأثیرات بشریه ایله تدریجاً غائب اولورلر ویرلرینی تمایلات سیئه یه ترک ایدرلر ؛ هیئت اجتماعیه نك تأثیراتی ارشادی دکل ، اضلالیدر . روسسونک بوسوزلرندن چوجوغلرک مکتبه کوندرلما سی کی بر نتیجه منطقیه چیقیر . روسسو چوجوغلری هیئت اجتماعیه یه کوره دکل ، طبیعته نظر آیتشدرمک طرفداریدر . شو حالده کوچک بر مقیاسده برر هیئت اجتماعیه دیمک اولان مکتبلر روسسو نظرندده مخکومدر . نه میل مؤلفنک هیجان انگیز مطالعات بدینسانی تنقید ایده چک دکاز . اساساً روسسو چوجوغلری ایجابات طبیعته کوره تربیه ایدلرینی توصیه ایتمدیکی حالده ایجابات مذکور نك نه دن عبارت اولدیغی صورت قطعیه ده تعیین ایده میور . توصیه ایتمدیکی طرز تربیه نك نه یولده تطبیق ایدیله چکنه دائر بسیط بر پلان بیله کوستره میور .

روسسونک فکر نجبه تربیه (طبیعته) کوره اولمی ایش ! عجبا هسانکی طبیعته ! ؟ نه میل مؤلفی بوراسنی صورت قطعیه ده تعیینده تردد اییدیور . بعضی بیاناتندن ادوار قدیمه ده یاشایان انسانلرک حیات وحشیانه لرینی حیات مدنییه یه ترجیح ایتمدیکی آکلاشیلیور . فقط روسسونک توصیه سنه تطبیقاً تربیه ایدیله چک بر چوجوغلرک بوگونکی جمعیت ایچنده یاشایه بیلیرمی ؟ ایشته بوراسنی شبهه لی ! وسط محیطییه توافق ایده مین عضویات محکوم انقراضدر ،

به داغوزی علماسنک قسم اعظمی مکتب تحصیلی خصوصی تدرسه ترجیح ایتمشدر . حتی بعضلری چوجوغلده کی سبجایانک تکاملنه مکتبک آشیانه پدردن دهها زیاده مساعد بولندیغی ادعا اییدیورلر . فی الحقیقه بر چوجوغلر مکتبه کی رفقایسه تماس ده بولندجه تدریجاً کندی قواسنه اعتماد ایتمک باشلار . درسدرده رفقایسنه غلبه و تقدم ایتمک امللرینی تعقیبه قوییلور و بوسایه ده کندیسنده وظیفه سنه عزم و ثباتله چالیشمق آرزولری اوینیر .

اولجه آکلایه میه جفی ، اوکره نه میه چکی زعمنده بولندیغی مباحثی ؛ حسن رقابت سائقه سیله چالیشدجه ؛ کوندن کونه دهها قولای اوکره نه . چکندن بوس بوتون ج . ارتق ارتق و آرتق یاواش یاواش کندی اراده سنه حاکم اولغه باشلار .

درسدرده معروض قالدیغی مشکلاتی باشلی باشنه بر طرف ایتمک مجبور یقنده بولنه چکندن بو حال کندیسنده فکر تشبی تمیه ایدر . مکتب عینی زمانده چوجوغلره یکدیگرینه قارشی نه صورتله معامله ایدیلمک ایجاب ایتمدیکنی . اوکره ته چکندن شاگردان دهها مکتب صره لرندده ایکن جمعیت حیاتیله الفت پیدا ایدرلر و وظائف اجتماعیه لرینی کوچوک یاشدن اوکرشمش اولورلر .

مکتب کوچوک مقیاسده برسوسیه ته ، بر جمعیت در واوله اولمیدر . مکتب اداره لری و معلمین بو خصوصی نظر دفته آله رق چوجوغلری حیات فردیتدن قورناروب حیات اجتماعییه آلیشدیرمغه غیرت ایتمیدر . مکتبلرک تحصیل خصوصی به اسباب ترجیحلرندن بریده ، مکاتبک چوجوغلرده قوه ذکا ئیه نك انکشافده دهها زیاده مساعد اولمی کیفیتی در . بر مکتبده ا کمال تحصیل آتش بر شاگرد ایله عائله سی ایچنده خصوصی تعلیم کورشمش رطالب آره سنده قوه ذکا ، قوه محاکمه ، متانت فکریه و کور کو نقطه نظرندن پک بویوک بفرق واردر . مکتب چوجوغلری بر حیات منظمیه آلیشدیرر . ملکات دماغیه . سنی تمیه ایدر کنج شا کرده حس وظیفه و حسن مسئولیت اساسلرینی اوینایدرر .

تحصیلی صورت خصوصیه ده ا کمال ایدن بر کنج ، طار بر ساقسی به مغروس فدانه بکزر . بویله بر فدان نشوونما بولمق ایچون ایجاب ایدن موادی تمامیه ساقسی ده بوله میه جفی کی بویودجه ده آرتق ساقسی به صیفیسه میه جق بر حاله کلیر ، تدریجاً کورله نیر وبلکه ده قورور کیدر .

مع مافیه چوجوغلرک مکتبه تحصیل و تربیه کورمه لرینی عاله آره سنده صورت خصوصیه ده تعلیم ایتمیرینه بلا قید و شرط ترجیح طرفداری دکاز . بو ترجیح مکتبک بوتون معناسیله بر (مکتب) اولسیله مقید اولمیدر .

درمه چاتمه آدملردن متشکل و به داغوزینسک نه اولدیغندن ، وظیفه لرینک نه دن عبارت بولندیغندن بی خبر بر هیئت تعلیمیه ایله رطوبتلی ، هوا و ضیادن محروم ، معصوملرک دکل ، جانلرک بیله اقامته

پاشایه من . روسسونك فكرى جرح ايتك ايچون بر چوق برهانلر
سردينه لزوم يوقدر .

بو خصوصده عالم اسلامك بويوك متفكرى جناب حيدر ك سرنامه
مقاله يي تزيين ايدن توصيه حكمت نمونى قدر بارلاق بردليل اوله .
بيلورمى ؟ فياسوف لوق ايسه دها باشقا اساسه ايتناي فكر ايدرك
تربيه خصوصيه يي ، چوچوغى سوسيه ته و جمعيت بر عضو اوله رق
يتشديرمك غايه سنى تعقيب ايدن مكاتبلره ترجيح ايدركي كورينيور .
تعليم و تربيه ده لوقك غايه خيالى ؛ اصالت ، وقار ، ونفسه حاكيت در .
لوقه كوره تربيه ، انسانده كي احتراصات وهوساتى عقل و محاكه نك
زير حاكيتنه آلمق اساسه مبتنى اولمليدر . كوريليور كه لوق په داغوزى
ايه اخلاقي تماميله بربرينه قاريشدير مشدر .

عجبا تربيه خصوصيه لوقك بو مفكوره سنك حصولي بحق تأمين
ايدم بيليرمى ؟ بوراسى انساني بر آرز دوشونديرر . عيني مفكوره دها
شموللى اولق اوزره مكاتبلره نيچون تعقيب ايديله مسون ؟
نفسه حاكيت ، تربيه نك بر غايه سى دكل ، برواسطه سيدر . اساساً
انسانه توجه ايدن وظائف يالكز نفسنه حاكيت دكلدر . مكاتبلره
نفسه حاكيتله برابر چوچوغل بالا آخره يشايه جنى محيط ده اداره
معيشتى تأمينه و كنديسنه توجه ايدن ديكر وظائفى حسن ايفايه مدار
اوله جق بر تربيه آلمه سنه نه مانع واردر ؟

حيات جمعيت بى كانه اوله رق يتيشه جك بر كنچ - نفسنه نه قدر
حاكم اولورسه اولسون - مجادله حياتده دائماً مغلوب دوشمزمى ؟
حالبوكه تعليم و تربيه دن مقصد ، انسانلرى جمعيت ايچنده نه اولملرى
لازم ايسه اونك ايچون حاضر لامقدن عبارتدر .

م . شمس الدين

شکریه

افغانستانه

امير عبدالرحمن خان

« مابعد »

اوكيجه يي قلعه نك رؤساسى ايله صحبت واستراحت ايلك اوزره
كچيروب صباحلين شهر سبز عازم اولدم .
شهر ك جوارينه وصولده اوراده بولونان بخارا اميرينه « بن كه
سردار عبدالرحمن . عم محترم امير حضرتلرينه بوجه آتى معروضانده
بولونويورم : افغانستانه كيتمك ايچون بورايه كلد . اكر مساعده
بويوروله جق اولورسه زيارتكزله تشرف ايله دكدن صوكره عزيمت
ايتك ايتيورم . » مآلنده بر عرضيه كونده ردم . ايرتسى كوني جوابى
كلدى كه « الله عشقه يانمه كلمه كز . سزكه كوروشمهم قابل دكلدر ،
طرزنده يازيلشدى .

بو جوابى آلينجه روسلر ك محيى اولان بو آدمه كوروشكدن
صرف نظر ايدمرك شهره كيرمك ايسته دم . مؤخرآ اوندن تحويل
فكر ايله (يعقوب باغ) . كيتمك ايچين يوله چيقدم . يولك ياريسنى
قطع ايله ديكمز صيراده ايكي اوچ بيك او كوزك ياييلوب اوتلامقده
اولديغنى كوردك . بزم آرتداشلىر ، بونلرى كورونجه قورقوب كرى
دونديلر . چونكه او كوزلرى ، بخارا اميرى طرفدن سوق ايديلش
عسكر صانمشلردى .

ناچار شهره عودته قرار ويريدي و برفرسخ قدر يورودك كه او كوزلر ك
بزه طوغرى كلديكى و شهر قايليرينك سد ايديلديكى كوردك .
خدمتمده ايكن سمرقنده قالب بخارا اميرينك خدمته كيون
بعض آدملىك ، ورودم اوزره رينه كندى خدمتدن چيقاچقلى و هميله
بخارا اميرى بكا يوقايريكى جوابى يازمش ، بزمكلىر ايسه عبدالرحمن
خان كه جك ديه بر لشهرك اطعام و اكرام لوازمى تدارك نه قالمشدى .
بويوك قاينك مسدود بولونديغنى كورونجه ديكر قابى طرفه
كيتك . اوراده كورديكم اسكى آدملىردن برينه بر مكاتب و يروب
آرقداشلىرينه كوتورمه سنى سويلدم كه مكاتبده « بنكه برلكده افغانستانه
كله جك كزى مأمول ايدم . بو كون ايكندى وقتنه قدر كليرسه كز
بر ابرجه (يارته) يه كيدم رز ، ديمشدم .

شخص مرقوم ، مكتوبى كوتوروب (جنرال نصير خان) ايله
(قاضى جان محمد) وسائر سر كرده لره و يرمش . اولرده حريقى حبس
ايتدكلىر كى مكتوبى ده كيزله مشلر .

نافله يره بونلرى بكه دكدن صوكرآ ايكندى اوستى يار تيه
متوجهأ يوله چيقدم و كيجه ياريسندن اوچ ساعت صوكرآ اورايه
واصل اولوب اوچ كون اوطوردم . اقامت ائناسنده اسكى آدملىردن
اون كيشى شهر سبزدن قاچوب كلدى و :

— يازديغى كز كاغدى بزه كوسترمه ديلر . ديدى . مسيليرينك
حركات نامردانه سندن متأثر و محزون اولدم .

اوچ كون صوكرآ (كته منار) ده نيلن موقعه متوجهأ يوله چيقدق .
بخارا ميرى ، بزي نظارت آلتنده بولونديرمق ايچين آرقه مزدن يوز
كيشى كونده ردى . اقشام اوستى كته مناره كلديكمزده معقبلىر نهر
كنارنده كوردك . اوزره لرينه آتش ايتمه لرينى رفقامه امر ايتدم .
ايچلرندن اون بشى مقتول و مجروح اولونجه براقوب قاچديلر .

بوندن صوكره يورويشمزده سرعت لازم اولديغنى آكلادينم جهته
اوچ منزلى بلا توقف قطع ايدمرك ايرتسى كيجه (يانده) قصبه سنه
كلدك . ايرتسى كوني (باليون) ، اورادن ده (سر آسيا) (يورجى)
(ريكار) طريقه (حصار) ، واصل اولدق . بخارا اميرينك اوغلى
بوزاده ايدى . لكن بنم كلديكى خبر آلينجه شهر دن چيقوب (قره
داغ) يايلاغنه كيتدى .

حصار ، كوزل و مفرح بر قصبه اولوب دروننده افيونكشلىك
قهوه خانه سى و باده نوشلىك ميخانه سى ده واردى .